

VENNER

«Barns trivsel – Voksnes ansvar»

Trivselsplan for Fjellsøya barnehage

Handlingsplan mot mobbing

*Godkjent av SU
01.03.22*

Trivselsplan for Fjellsøya barnehage – PSYKOSOSIALT BARNEHAGEMILJØ

Rutiner og planer for forebygging av mobbing, og aktivitetsplikt når mobbing oppstår.

Forord

Forskning viser at mobbing starter allerede i barnehagealder, også blant små barn.

Barnehagelovens § 41 sier at vi skal ha nulltoleranse for mobbing (Kunnskapsdepartementet, 2021). Nulltoleranse handler om at barnehagen ikke skal godta krenkelser, mobbing og/eller trakassering, og at de skal gripe inn når barn bli utsatt for dette. Nulltoleranse handler også om forebygging.

Vi har jobbet med forebygging av mobbing, relasjonsbygging og vennskap, og tiltak ved kjent utestengelse mm. i alle år. Dette dokumentet er en systematisering og synliggjøring av arbeidet med barnas psykososiale miljø. Vi har i likhet med Brønnøy barnehager valgt å kalle dokumentet «trivselsplan». Fokuset ligger på de voksnes ansvar for at barn skal trives og ha det bra i barnehagen. Med voksne menes både ansatte og foreldre. Vi oppnår ikke målet om null mobbing uten at vi har foreldrene med i dette arbeidet. Mobbing foregår ikke bare i barnehagen, det skjer like mye hjemme og på ettermiddagstid. (Stette, 2020)

Planen skal være et verktøy for voksne tilknyttet barnehagen. Vi skal ha spesielt fokus på relasjonene mellom barn-barn og barn-voksen, og alle ansatte har en plikt til å gripe inn hvis et barn ikke har det bra. Lov om barnehager §42 og §43 regulerer den nye aktivitetsplikten barnehagen har for å sikre barn et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø. Ved kjennskap eller mistanke om at et barn ikke har et trygt barnehagemiljø, skal barnehagen snarest mulig undersøke saken og sette i verk tiltak.

Hvis en som arbeider i barnehagen får mistanke, eller kjennskap til at en voksen krenker et barn, skal vedkommende straks melde fra til styrer. Styrer skal melde fra til barnehageeieren. Fjellsøya barnehages konflikthåndbok gir retningslinjer for hvordan eventuell mobbing fra en ansatt skal følges opp.

Ved å systematisere arbeidet vi gjør kan vi reflektere over hva vi er gode på, hvilken kompetanse vi i Fjellsøya innehar, og hva vi må jobbe mer målrettet med fremover for å sikre et godt psykososialt miljø for barna. For å sikre at vi har alle ansatte med oss i arbeidet, må dokumentet forankres hos de ansatte. Det sikrer vi ved å la alle delta i hele prosessen.

Innholdsfortegnelse

FORORD	1
LOVGRUNNLAG	2
§ 1 BARNEHAGELOVENS FORMÅL.....	2
§ 41 NULLTOLERANSE OG FOREBYGGENDE ARBEID	2
§ 42 PLIKT TIL Å SIKRE AT BARNEHAGEBARNA HAR ET TRYGT OG GODT PSYKOSOSIALT BARNEHAGEMILJØ	3
FNS BARNEKONVENSJON ARTIKKEL 12	3
RAMMEPLAN FOR BARNEHAGER	3
ÅRSPLAN OG PROGRESJONSPLAN	5
MÅL FOR FJELLSØYA BARNEHAGES ARBEID MED BARNAS PSYKOSOSIALE BARNEHAGEMILJØ	6
BEGREPSAVKLARINGER.....	6
RUTINER FOR FOREBYGGING AV MOBBING OG TILTAK VED MOBBING	8
AKTIVITETSPLIKTEN § 42	9
RUTINER FOR, OG TILTAK I SAMARBEID MED FORELDRE; FORELDREMEDVIRKNING	10
HVORDAN KAN FORELDRE FOREBYGGE MOBBING? – TIPS TIL HVA FORELDRE KAN GJØRE I HVERDAGEN:.....	12
MALER	13
LITTERATURLISTE	13

Lovgrunnlag

§ 1 Barnehagelovens formål

«Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering.»

§ 41 Nulltoleranse og forebyggende arbeid Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser. Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna.

§ 42 Plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø (aktivitetsplikt)

Alle som arbeider i barnehagen, skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det. De skal også melde fra til barnehagens styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Styreren skal melde fra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller. Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen snarest undersøke saken. Når et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø skal barnehagen undersøke saken, og så langt det finnes egnede tiltak, sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse som barnehagen selv har satt i gang, viser at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Tiltakene skal velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering. (Utdanningsdirektoratet, 2021)

FNS barnekonvensjon artikkel 12 – Barnets synspunkter.

Artikkel 12 i barnekonvensjonen, om barnets rett til å bli hørt, tilrettelegger for barns rett til å uttale seg i alle vedtak som påvirker dem. Enhver beslutning som ikke tar hensyn til barnets synspunkter eller ikke gir dets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet, respekterer ikke muligheten for at barnet eller barna skal få påvirke fastsettelsen av deres beste.

Rammeplan for barnehager

(Utdanningsdirektoratet, 2017)

I rammeplanen står det i **punkt 1. Livsmestring og helse**: Barnehagen skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Barnas fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen. Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Om et barn opplever krenkelser eller mobbing, må barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette.

Barnehagen skal være et trygt og utfordrende sted der barna kan prøve ut ulike sider ved samspill, fellesskap og vennskap. Barna skal få støtte i å mestre motgang, håndtere utfordringer og bli kjent med egne og andres følelser.

Punkt 3. Barnehagen skal fremme vennskap og fellesskap.

Sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere godt sammen med andre, og omfatter ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom sosialt samspill. I

barnehagen skal alle barn kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet og å være i positivt samspill med barn og voksne. Barnehagen skal aktivt legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt

fellesskap. Barnas selvfølelse skal støttes, samtidig som de skal få hjelp til å mestre balansen mellom å ivareta egne behov og det å ta hensyn til andres behov.

Personalet skal

- støtte barnas initiativ til samspill og bidra til at alle kan få leke med andre, oppleve vennskap og lære å beholde venner
- samtale om normer for samhandling og invitere barna til å utforme normer for samhandling i fellesskap
- støtte barna i å ta andres perspektiv, se en sak fra flere synsvinkler og reflektere over egne og andres følelser, opplevelser og meninger
- støtte barna i å sette egne grenser, respektere andres grenser og finne løsninger i konfliktsituasjoner
- forebygge, stoppe og følge opp diskriminering, utestenging, mobbing, krenkelser og uheldige samspillsmønstre.

Årsplan og progresjonsplan

Hovedmål i årsplan: (Fjellsøya Barnehage AS, 2018)

- Barnet trives og er trygg i barnehagen
- Barnet mobbes ikke, og mobber ikke andre
- Barnet har gode lekekamerater
- Barnet er i positiv utvikling
- Barnet medvirker i sin egen hverdag
- Barnet har god fysisk og psykisk helse

For å oppnå dette har vi som mål å øke barnas sosiale kompetanse. Kompetanse barnet skal tilegne seg gjennom tiden i barnehagen:

- ❖ Folkeskikk; si «hei», «ha det», «tak», «vær så god», mm.
- ❖ Kunne ta og opprettholde kontakt med andre.
- ❖ Utvikle positivt selvbilde og positiv holdning til egen læreevne.
- ❖ Kunne samarbeide med, ta hensyn til og vise omsorg for andre.
- ❖ Kunne kommunisere på ulike plan; utvikle et godt muntlig språk, mimikk og kroppsspråk.
- ❖ Evne til å knytte vennskap.
- ❖ Prøve å løse konflikter på en positiv måte; det er lov å bli sint og lei seg, men ikke å slå andre.
- ❖ Respektere andres «nei».
- ❖ Prøve ut alle typer aktiviteter sammen med andre barn.
- ❖ Lære seg å takle motstand, det er en del av livet.

Progresjonsplanen vår viser hvordan vi jobber med de ulike fagområdene, inkludert sosial kompetanse og barns medvirkning på de ulike aldersgruppene. (Fjellsøya Barnehage AS, 2018)

Mål for Fjellsøya barnehages arbeid med barnas psykososiale barnehagemiljø

I vår barnehage arbeider vi kontinuerlig og systematisk med å fremme et trygt, godt og inkluderende barnehagemiljø, og med å oppdage, undersøke og forebygge alle former for krenkelser. Vi stopper krenkelser og følger opp med egnede tiltak helt til barna opplever at de har et trygt, godt og inkluderende miljø.

Dette fordrer at vi har kompetente ansatte, og opparbeidet så mye kompetanse hos de ansatte, inkludert vikarer, at vi:

NR	MÅL:
1.	Forebygger og stopper mobbing og utestenging blant barn
2.	Inkluderer foreldre i arbeidet slik at vi samarbeider om de samme tiltak hjemme og i barnehagen.
3.	Forebygger at voksne/ansatte mobber eller trakasserer barn eller voksne/ansatte
4.	Ledelsen håndterer saker mot ansatte på en profesjonell måte.
5.	Lage gode tiltaksplaner som lett kan gjennomføres av alle og evalueres.

Begrepsavklaringer

Begynnende mobbing

Begrepet «mobbing» kan være stigmatiserende. «Begynnende mobbing» og/eller «mobbeatferd» kan være et bedre begrep å bruke i barnehagen. Små barn kan utvise en atferd som kan føre til mobbing, og det er denne atferden vi må avlære ved å arbeide forebyggende.

Det er **trakassering** når en person blir utsatt for uønskede negative handlinger, unnlatelser eller ytringer som virker eller har til formål å virke krenkende, skremmende, fiendtlige, nedverdiggende eller ydmykende. Dette kan for eksempel være uønsket seksuell oppmerksomhet, plaging, utfrysing eller sårende fleiping og erting.

Trakassering kan både være enkelthendelser og hendelser som skjer gjentatte ganger. Dersom det er en enkelthendelse må den være av en viss alvorlighetsgrad for at det faller inn under begrepet trakassering. Hvis de negative og krenkende handlingene derimot

skjer systematisk og gjentas over tid, vil det heller dreie seg om **mobbing**, som er en form for trakassering (Arbeidstilsynet, u.d.).

Krenkelseser er subjektive opplevelser av enkelthendelser og må sees objektivt på (Arbeidstilsynet, u.d.) Følelser til den enkelte avgjør ikke om det er en krenkende handling. Alle har forskjellige måter å være på. Det er ikke alltid hensikten til den ene er å krenke, selv om den andre føler seg krenket. Kritikk er ikke det samme som krenkelseser, og derfor er det viktig å huske på at det skal være rom for å gi tilbakemeldinger, både som ros og kritikk.

Begrepet mobbing blir altså ulikt definert, men flere av trekkene nedenfor er ofte nevnt:

- Negative, fysiske eller psykiske handlinger begått av en eller flere mot en annen.
- Det er ubalanse i maktforholdet slik at det er vanskelig å forsvare seg.
- Handlingene har en viss hyppighet, og foregår over tid.
- Handlingene er planlagte eller ondsinnede.

(Utdanningsdirektoratet, 2018)

I barnehagen gir slik mobbing seg ofte utslag i: (Foreldreutvalget for barnehager, u.d.)

- Slåing, dytting og lugging
- Erting, bli ledd av, kalt dumme ting.
- Ødelegger og gjemmer ting for hverandre
- Uttestenging
- Krenkelseser
- Trakassering
- Erting
- Uttestengelse

Mobbing hindrer altså opplevelsen av å:

- Høre til
- Være betydningsfull deltaker i fellesskapet
- Medvirke

Rutiner for forebygging av mobbing og tiltak ved mobbing

Verktøy/metoder	Innhold	Hvordan
Styringsdokument	Lowverk, forskrifter, veiledere, teori om barns utvikling mm.	Opplæring i lover, forskrifter, teori mm. Oppdatering i plantid. Refleksjon i fellesskap.
Tydlig og trygg ledelse	Styring på tiltaksplaner, utviklingsarbeid, tidsplaner, være gode rollemodeller mm.	Fordele ansvar, medvirke i tiltaksplaner og forebygging.
Forhindrer at ansatte trakasserer barn	Kjennskap til lovverk, rutiner for melding mm, hva er trakassering	Bruke konflikthåndbok. Holdningsarbeid. Kursing og refleksjon.
Tydlig årsplan og progresjonsplan	Felles visjon, verdier, metoder, dyr, verktøy, mål for sosial kompetanse	Alle medvirker i revidering av, og bruker årsplan og progresjonsplaner.
Profesjonsetisk plattform	Hvordan vi skal forholde oss som profesjonelle pedagoger	Gjøres kjent, brukes til refleksjon.
PMTO	Verktøy for positiv kommunikasjon og samhandling barn-voksen.	Gode beskjeder og mye ros. Kurs for ansatte. Refleksjon.
Psykologisk førstehjelp	Røde og grønne tanker, verktøy for å sette ord på følelser	Brukes i temaarbeid og i hverdagen
Materiell/tema	Alle har en bakside, filmer, bøker, aktiviteter etc.	Ansatte sette seg inn i og bruke materiell. Pedledere synliggjøre for ansatte og foreldre.
Relasjonskartlegging voksne-barn (fargeskjema)	Hver ansatt kartlegger sitt forhold til enkeltbarn med fargekoder.	Oppsummering viser alle ansattes forhold til enkeltbarn. Refleksjon og tiltak. Vår og høst
Relasjonskartlegging barn-barn	Barnesamtaler Daglige samtaler Sosiogram	Lekegrupper Planlagte samtaler Busstur (??)
Tiltaksplaner	Aktivitetsplikt jmf § 42. Se eget punkt i planen, og maler.	Hentes på mentor av pedagog. 4 punkt; tiltak, gjennomføring, evaluering, evt. nye tiltak.
Beste praksis (metode)	«Jeg skal ...» Finne beste praksis for voksne for å nå mål.	Tidsplan for gjennomføring.
Gyldne øyeblikk	Observere gyldne øyeblikk i fht. valgt tema	Oppgave til avdelings- og personalmøter, alle leser opp og reflekterer over situasjonen

Barns naturlige seksualitet	Fremme naturlig seksualitet, og forebygge negative holdninger	Kurs og refleksjon over egne holdninger og atferd. Tema sammen med barna.
Kompetanseheving Kurs/kompetanse	Eks. Konflikthåndtering; «jeg skal aldri leke mer med deg» i Relasjoner, likestilling mm.	Flest mulig av ansatte delta, og jobbes med i etterkant
Likestilling	Alle barn skal få samme muligheter uansett kjønn, fysikk, kultur etc. Vi jobber bevisst med å kjønnsnøytralisere aktiviteter og leker.	Oppmuntre til vennskap mellom gutter og jenter; alle er likeverdige lekekamerater.
Personlige mål (Hjertemål)	Delmål i fht. valgt tema; Hva må jeg gjøre for å nå felles mål?	Hjertet: Personlig mål Årer: Tiltak jeg må gjøre for å nå målet.
Barns medvirkning Bhg-lovens § 3	Medvirke i valg som gjelder dem selv, f.eks dagens hjelper, lekegrupper, barnesamtaler.	Fokus på enkeltbarnet. Medvirke uavhengig av språk Bruke progresjonsplan.
Felles opplevelser	Lekegrupper, overnatting for førskolebarn, turer, sommerfest, foreldrearrangement, dugnader	Arena for samhandling, samarbeid, bygge sosiale relasjoner, foreldre blir kjent
Barnas plattform; Foreldrekurs, evt ansatte. (Kommunal satsing)	4 enkle verktøy; hva foreldre kan gjøre hjemme for å øke barns selvfølelse.	Bruke momenter fra verktøyet, i samarbeid med foreldre, og i samtaler med barn.

Aktivitetsplikten § 42

Formålet med en slik aktivitetsplikt er å bidra til at alle barnehagebarn opplever at barnehagen er et sted der det er trygt og godt å være, og et miljø der de opplever tilhørighet, mestring og trivsel. Det er dette barnehagen må realisere. Aktivitetsplikten gjelder barnas psykososiale barnehagemiljø, og inneholder fire handlingsplikter og krav til dokumentasjon. Barnehagen skal lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak i en sak.

I planen skal det stå

- hvilke problemer tiltakene skal løse
- hvilke tiltak barnehagen har planlagt
- når tiltakene skal gjennomføres
- hvem som skal gjennomføre tiltakene, og når tiltakene skal evalueres.

Aktivitetsplikten oppfylles gjennom at barnehagen kontinuerlig vurderer hvilke tiltak som er aktuelle, setter inn de tiltakene som etter en faglig vurdering anses egnet, og stadig evaluerer og eventuelt justerer tiltakene for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Dette betyr at barnehagen ikke alltid må sette inn det tiltaket som barnets foreldre ønsker, men heller at aktivitetsplikten må realiseres på best mulig måte slik at man skaper et trygt miljø for hvert barn.

Rutiner for, og tiltak i samarbeid med foreldre; foreldremedvirkning

Barnehagen tilhører også foreldrene. De har etter barnehageloven §§ 1, 2, 4 og 42 rett til innflytelse og medvirkning.

Barnehagen skal i samarbeid med hjemmet ivareta barns behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Hjem og barnehage har med andre ord et felles oppdragermandat. Dette står i barnehageloven **§1**.

§4 har regler om foreldreråd og samarbeidsutvalg. Foreldrerådet består av foreldrene, og det har til oppgave å fremme foreldrenes felles interesser og bidra til at samarbeidet mellom barnehagen og foreldregruppen skaper et godt barnehagemiljø.

§42 fastsetter at barnehagen har en plikt til å sikre barnehagebarn et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø. Bestemmelsen fastslår også at barnehagen har en plikt til å samarbeide med barn og foreldre når de oppfatter at barnet ikke har trygt og godt miljø.

(Kunnskapsdepartementet, 2021)

Rammeplanen, som fungerer som forskrift til loven, sier i kapittel 5 om samarbeid mellom hjem og barnehage at det er barnehagens oppgave å legge til rette for samarbeid og god dialog.

Dette legger grunnlaget for forebyggende arbeid med hele foreldregruppen, og samtidig sikre samarbeid med enkeltforeldre når barn opplever at barnehagemiljøet ikke er trygt og godt. Tett samarbeid er nødvendig for å oppnå målet om null mobbing. Vi må jobbe sammen.

For barnet er det av stor betydning for trygghet og trivsel at foreldre og personalet har en god tone.

Mål for foreldresamarbeidet: (Fjellsøya Barnehage AS, 2018)

1. Trygghet, sikkerhet og trivsel for barn og foreldre.
2. Et gjensidig samarbeidsforhold preget av gjensidig respekt og anerkjennelse, åpenhet og tillit.
3. Foreldrene skal ha mulighet for innflytelse på barnehagens virksomhet.

Verktøy/Metoder	Innhold	Hvordan	Ansvar
Besøk på ettermiddagstid. Bursdager mm.	Sikre at alle barn på gruppa er inkludert.	Tilgang på oversikter barn på Kidplan. Snakk med pedleder	Foreldre
PMTO	Positiv måte å kommunisere og samhandle, barn-voksen.	Info deles ut ved oppstart. Gode beskjeder og mye ros. Tema på foreldremøte Kurs for foreldre.	Styrer og pedledere. Foreldre melde seg på kurs.
Barnas plattform Foreldrekurs. (Kommunal satsing)	4 enkle verktøy; hva foreldre kan gjøre hjemme for å øke barns selvfølelse.	Foreldre bruke i samtaler med barn, og i samarbeid med bhg.	Foreldre logge seg inn på digitalt kurs.
Oppstartsamtale/ tilvenning	Foreldre og barnehage blir kjent. Tema; Trygghet, fysisk og psykisk helse, venner, forebygging mm	Tema tas opp før oppstart for å komme tidlig i gang med bevisstgjøring.	Pedleder inviterer
Foreldresamtaler	Barns utvikling, Trygghet, vennskap, forebygging, fysisk	2 samtaler per barnehageår, og evt ved behov utover det.	Pedleder innkaller

	og psykisk helse, lære å tåle motstand, mm.	Både foreldre og pedleder forbereder samtalen.	
Tema på foreldremøter	Vennskap, forebygging, psykisk helse mm	Tema diskuteres i grupper og plenum.	SU, ledelse, pedledere
Samarbeid ved tiltak og forebygging	Aktivitetsplikt § 42. Hvis et barn ikke har det bra.	Foreldre skal medvirke i tiltaksplan for eget barn.	Pedleder ansvar for å utføre aktivitetsplikt.
Trivselsplan, årsplan, progplan	Felles visjon, verdier, metoder, dyr, verktøy, mål for sosial kompetanse	Fastsettes i SU. Foreldre oppfordres til å lese.	Styrer
Dokumentasjon	Månedsbrev, bilder, rapporter	På kidplan for alle, og med enkeltforeldre.	Ledelse og pedledere
Daglig dialog foreldre, barn og ansatte	Inkludere barn i samtaler. Ta opp ting fort.	Ikke snakke over hodet på barn. Be om en samtale med pedleder hvis du opplever at barn ikke har det bra.	Foreldre. Ansatte skal følge opp.
Foreldreundersøkelser. Nasjonal, og egen undersøkelse	Foreldre mulighet til å gi tilbakemelding til barnehagen. Anonymt	Digitale undersøkelser	Styrer
Foreldre/familie-arrangement	Foreldre bli kjent med hverandre, se sine barn i relasjon med andre barn etc	Sommerfest, Lucia, påskekaffe, Forutaksjon mm	Styrer og pedledere

HVORDAN KAN FORELDRE FOREBYGGE MOBBING? – tips til hva foreldre kan gjøre i hverdagen:

- Hils på de andre barna du treffer i barnehagen til barnet ditt, gjerne med navn.
- Vær engasjert, også i de andre barna.
- Tenk deg godt om når dere inviterer barn med hjem. Må det være den samme som blir med hver gang? Er det noen av barna som kanskje ikke blir invitert med hjem så ofte?
- Pass på å ikke ekskludere noen når det blir invitert til f.eks bursdag. Kan man ikke invitere alle, hold invitasjonen utenfor barnehagen. Ikke utelat ett el to barn (Se lister på kidplan el spør personalet etter oversikter).

- Snakk med barnet ditt om hvordan man er en god venn og hvor viktig det er å inkludere andre barn i leken.
- Grip inn når ditt eget barn, eller andre barn, viser uønsket adferd mot andre barn.
- Pass på hvordan du snakker om andre barn i barnehagen foran barnet ditt. Er det noen barn du opplever som vanskelige eller som ikke er greie med barnet ditt, snakk med barnehagen. Ofte skjer det mye jobbing i kulissene som dere andre foreldre ikke får vite om.
- Vær bevisst på hvordan du snakker om andre, eks. kommenterer folk på tv, nett etc, hvordan dere omtaler folk rundt middagsbordet etc. Små gryter har også ører..
- HUSK! Det finnes ikke vanskelige barn, bare barn som har det vanskelig.

Maler

- Aktivitetsplikt- oversikt
- Tiltaksplan
- Skjema for oppstartsamtale
- Skjema for foreldresamtale

Litteraturliste

Arbeidstilsynet. (u.d.). *Trakassering*. Hentet fra Arbeidstilsynet: <https://arbeidstilsynet.no/>

Fjellsøya Barnehage AS. (2018). *Progresjonsplan*. Hentet fra Fjellsøya Barnehage AS: <https://fjellsoya.barnehage.no/Innhold/Side/29677>

Fjellsøya Barnehage AS. (2018, April). *Årsplan 2018-2020*. Hentet fra Fjellsøya Barnehage AS: <https://fjellsoya.barnehage.no/Innhold/Side/22496>

Foreldreutvalget for barnehager. (u.d.). *Mobbing i barnehagen – hva kan vi gjøre?* Hentet fra Foreldreutvalget for barnehager: https://foreldreutvalgene.no/fub/mobbing-og-krenkelser-i-barnehagen-hva-kan-vi-gjore/?gclid=EAlaIqobChMImuT81IHj9AIVh-F3Ch2u0A7REAAAYASAAEgJrE_D_BwE

Kunnskapsdepartementet. (2021, August). *Barnehageloven*. Hentet fra Lovdata: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>

Stette, Ø. (2020). *Barnets beste i barnehagen*. Vigmostad og Bjørke AS Pedlex.

Utdanning nr.6/20. (2015, Mars 20). Hentet fra <https://cld.bz/bookdata/xDKpEau/basic-html/page-3.html#>

Utdanningsdirektoratet. (2017, August). *Rammeplan for barnehagen*. Hentet fra Udir: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/>

Utdanningsdirektoratet. (2018, Mars). *Barns trivsel - voksnes ansvar*. Hentet fra Udir: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/stottemateriell-til-rammeplanen/trivselsveileder/>

Utdanningsdirektoratet. (2021, September). *Kompetansepakke om trygt og godt skolemiljø*. Hentet fra Udir: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/kompetansepakke-om-trygt-og-godt-skolemiljo/>

